Varjú Márta

KIMAGASLÓ SIKER NEM VOLT

Tallózás a 36. Magyar Filmszemléről

A február elején Budapesten megrendezett 36. Magyar Filmszemléről összegezésként azt kell mondanom, hogy közepes, vagy még inkább találóbb lenne, ha azt állítanám, hogy aránylag gyenge volt. Az átgondolatlan forgatókönyvek, a kiforratlan filmfeldolgozás és a felületes színészvezetés jellemezte a versenyre benevezett 21 magyar filmet. Lehet, hogy igazat kell adnunk azoknak a fiatal alkotóknak, akik mindinkább azt követelik, hogy a film készítői benevezéskor tegyenek eleget bizonyos mércéknek és feltételeknek. Ugyanis az eddig tapasztaltak alapján az az érzésünk támadt, mintha egyetlen cél vezérelte volna a szemle szervezőit a válogatások során, konkrétan az, hogy minél több alkotás versenghessen. Mintha az lett volna az egyetlen szempont, hogy legalább húsz film vegyen részt a szemlén.

Ezúttal hiányzott egy-két kiemelkedő alkotás, hiszen a korábbi filmszemléket az jellemezte, hogy már a második-harmadik vetítési napon tudni lehetett, ki lesz a nyerő. A külföldi meghívottak ezúttal megvárták az utolsó vetítési napot, s csak azután adták le voksaikat – némi töprengés után – az általuk legjobbnak tartott alkotásra. Többen megállapították, hogy a 36. filmszemle abszolút mélypontnak tekinthető, s mi több, elhangzott az is, hogy a magyar filmművészet az utóbbi években érezhető felfelé ívelését a mostani filmfesztivál megtörte, mert zuhant a színvonal. Az utóbbi évekre jellemző volt, hogy látványosan megnövekedett a magyar népszerű filmek aránya a művészfilmekéhez képest. A művészfilm a Kádár-rendszerbeli egyeduralmát szélesebb spektrumú, a tömegigényeket és a művészi igényeket egyaránt kiszolgáló filmgyártás váltja fel. Mégiscsak sokára, 15 évvel a rendszerváltás után ment végbe ez a látványos folyamat, de a mostani megmérettetés mindenképpen visszaesést jelent és számon kérhetjük az alkotások szakmai nívójának hiányát. A 21 film láttán kiderült, hogy baj van a történetírással, a dramaturgiával, hiába vannak ötleteik a rendezőknek, azok a vásznon nem valósulnak meg, vagy ahogy valaki ötletesen fogalmazott: a poénjaik legtöbbször a semmiben durrannak el. A rossz színészvezetés kétségkívül felszínre került, ez kimondottan

Ragályi Elemér világhírű operatőr első rendezésű filmjét, a *Csodafilm*et jellemezte.

A magyar „Schwung und Drang" – ilyen játékos kifejezéssel minősítette Szilágyi Ákos esztéta a 36. Magyar Filmszemle zsűritagja a bemutatott művek egy részét. A 18. századi német irodalmi fellendülés korszakára utal a megfogalmazásával, amelyet „viharnak és vágynak", azaz Sturm und Drangnak neveztek. Ezúttal a magyar filmekben érezni a „schwungot", azaz a lendületet, amelyet elsősorban a fiatal tehetséges rendezők képviselnek, viszont az is igaz, hogy a legtöbb film lendületesen kezdődött ugyan, de az események fonalának gombolyítása során egyre csak veszített energiájából. A fiatal alkotói nemzedék képviselte a dinamizmust, amelynek alapján a mai magyar filmes korszakot „Schwung und Drang"-nak keresztelhetjük. Azt is tapasztalhattuk, hogy a legtöbb alkotásban felszínre kerül a vágy, a szenvedély, amely a téma boncolgatása során a legtöbb esetben elkallódik. Ez nem más, mint a kiforratlanság a jele, de előfordulhat, hogy az alkotók nem viszik végig filmjeikben a történetet, hanem a mozaikszerű megoldások hívei. Egyetlen benevezett műnél se észlelhettünk igazi viharokat, eget rengető, megrázó történeteket, eseteket vagy eseményeket.

FEKETE KEFE ÉS A PORCELÁNBABA

Vegyük sorra, kik lettek a 36. Magyar Filmszemle győztesei: általános meglepetésre az elsőfilmesek aratták a legtöbb babért, ilyenre még nem volt példa, hogy a versengő magyar filmek közül egy kezdő nyerje el a Fődíjat. Vranik Roland *Fekete kefe*, fekete-fehér technikával készült alkotása érdemelte ki ezt a rangos elismerést. Négy, kissé kelekótya fiatalember mai frappáns történetét adja elő az alkotás, akik a háztetők és a kémények felé veszik az irányt, így próbálnak megélni, boldogulni. A mese a meglepetés erejével hatott, mindenki elcsodálkozott rajta, és érdeklődéssel várta, vajon a négy kéményseprő egy elrontott délelőtt után miként próbálja helyrehozni mindazt, amit rosszul csinált. Egy kecske nyomába erednek, mert a tisztítatlan kémények megoldását e mekegő állat ürülékével próbálják orvosolni, ami újfajta találmánynak minősül, és felfedező útjuk során számos meglepetés, fordulatban és meghökkentő helyzetekben bővelkedő esemény vár rájuk. A 37 éves, korábban a reklámszakmában dolgozó Vranik Roland nem végzett rendezői főiskolát, s ez az első nagyjátékfilmje, amelynek saját elmondása szerint elkészítéséhez tíz-tizenkét évig érlelődött benne a gondolat. Az alapmotívum egy teológus barátjától származik, aki miután gyereke született, alkalmi munka után volt kénytelen nézni, és kéményseprést vállalt, abból tartotta el a családját. Ezt az ötletet öltöztette fel Vranik és csapata, némi lendülettel és szenvedéllyel látta el az alkotást, azért, hogy bemutassa nekünk, hogy az alkalmi munkát vállaló mai magyar fiatalok miként tengetik életüket. Magyarán, szemtanúi lehetünk a céltalan tengés-lengésnek.

A legjobb rendezésnek járó elismerést talán valamelyest pedagógiai okokból is a tapasztalt rendező, Gárdos Péter kapta, aki Lázár Ervin novellái alapján forgatta *A porcelánbaba* című filmjét, amelyet a jó dramaturgia és az iro-

Kovács Lajos és Soós Attila A fény ösvényeiben
(Szabó Zoltán felvételei)

dalmi eredetiség miatt dicsért a zsűri. A szemlét figyelemmel kísérő vendégek által odaítélt Gene Moskowitz-díj is Gárdos Pétert illette meg. Egyértelmű, hogy a rendező jól választott, amikor Lázár Ervin *Csillagmajor* című novelláskötetéhez nyúlt, s abból három írást fűzött össze egyetlen mozgóképes látomásba. Ezek pedig a következők voltak: A bajnok, A keserűfű és A porcelánbaba, amelyekben nem annyira az irónia, mint inkább a líra a meghatározó, s ez jelölte meg a mozgóképes feldolgozás stílusát. A történetek konkrét valóság közegéből, a pusztai emberek világából indulnak, abszurdba hajlanak, és szimbolikus jelentést is hordoznak magukban. A puszta megteremti a maga hőseit és árulóit, ellenségeit és védelmezőit. Maga a rendező így írja le a feldolgozott történetét: Volt egyszer egy Tanya. Valahol Magyarországon. Közelebbről: Európában. Még közelebbről: a Föld nevű bolygón. Itt, ezen a Tanyán szeretnivaló, naiv és rafinált tanyasi emberek éltek. Időnként idegen emberek érkeztek erre a Tanyára, és akkor mindig elszabadult a pokol. Mert az idegenekkel jött a halál is meg a pusztulás meg a gyűlölet és az irigység és a hiúság és a szégyen és a hazugság. Ezen a Tanyán az idegenek mindig csak bajt okoztak... Kétségtelenül eredeti ötlete volt Gárdos Péternek, hogy a filmet valóságos pusztai emberekkel, amatőr szereplőkkel kell eljátszatni. A kiskunsági tanyavilágban vagy 600 embert kerestek fel, s közülük úgy kéttucatnyi szereplőt választottak ki a forgatáshoz. Az eredmény megdöbbentő lett: a megtalált amatőrök tökéletes magabiztossággal mozogtak a kamera előtt, és nem csupán a hiteles arcok megjelenése, hanem a játékuk is magával ragadó volt. Egyszerűen társalkotóivá váltak a filmnek, talán ebből az elképzelésből kiindulva a rendező a mű elején és a végén külön képsorokban mutatja be valamennyit, s ily módon portrét fest róluk. Egy ilyen különleges keret fogja össze a cselekményt.

Lázár Ervin világát filmen csak olyan módon lehet hitelesen visszaadni, ha mozgóképes trükköket alkalmaznak, mert történetei a valóság és a csoda határán táncolnak, vagy mondhatjuk úgy is, hogy ez utóbbiba libbennek át. Ha félretesszük ezt az abszurd lebegést, történelmi visszapillantást is, elvontabb történelmi utalást nyújt a film a beazonosítható események mellett. Egy ilyen jelenet például, amikor egy csapat katona szállja meg a pusztát. Számukra egyáltalán nem érdekes, hogy kik ők és honnan jöttek, a sors hozta így, mert időnként mindig jönnek valamilyen katonák erre a vidékre, tájra. Szívszorító a háború után sváb kitelepítettekhez tartozó idős házaspár történetének kibontakozása, amelyet szemlélve az első képek után a közönség akár a zsidó holokausztra is asszociálhat, s csak később ismeri fel a valódi jelentését.

A FÉNY ÖSVÉNYEI

A 36. Magyar Filmszemle zsűrije a legjobb első film rendezői díját *A fény ösvényei* című film invenciózus és képzeletgazdag rendezéséért Mispál Attilának ítélte oda, amelynek főszereplője, Cserhalmi György elnyerte a legjobb férfi főszereplői alakításért járó elismerést. Erre a történetre egy újsághirdetésben talált rá a rendező, két, egymástól akár függetleníthető eseménysor betekintésébe ad lehetőséget a film. Egy modell életével ismerkedhetünk meg,

aki egy baleset során égési sérüléseket szenvedett, és egy mesterember sorsát láthatjuk, aki fokozatosan elveszíti szeme világát, pedig a munkájához a látás elengedhetetlen. Felteszi a kérdést az alkotás: mi van, ha az ember mindent elveszít? Hogyan lehet ezek után élni, ha éppen az hiányzik, ami számára a legfontosabb volt.

*A fény ösvényei*ben két történet fut párhuzamosan: a sikeres modellé és az ötvösmesteré. Kettőjük pokoljárását láthatjuk, van közöttük hasonlatosság és sajátos módon hatnak egymásra. Hosszú időbe telik, míg mindketten elfogadják sorsukat. Amikor végre megbékélnek önmagukkal, a szálak összefutnak: az ötvös, aki a látását és a modell, aki a szépségét veszítette el, az alkotás végén egymásra találnak. A hasonló irányultságú párhuzamos eseménysor olyan tiszta és erős logikával áll össze, akár egy görög sorstragédia. A két történetszál egymást értelmezi és erősíti. Zoltán (Cserhalmi György személyesíti meg) sorsa magába olvasztja Csilla (Cseh Annamária modell alakítja) esetét, és ily módon azt más szellemi-gondolati dimenzióba helyezi. A filmnek nem az a tétje, hogy eljuttasson két embert a kétségbeesés, a pokol vagy akár a depresszió legmélyére, hanem az, hogy ebből az állapotból mindketten egymástól párhuzamosan és egymástól függetlenül kimozduljanak. A Csillával történt esemény és Zoltán fokozatos látásvesztése lehetőséget nyújt mindkettőjüknek arra, hogy mások lehessenek, átváltozhassanak.

A NYÓCKER ÉS AZ ARGÓ

A filmfesztiválon ezúttal rendezői látványdíjat is osztottak, talán azért, mert a játékfilmek közé került egy animációs film is, amelyet csak ily módon lehetett jutalmazni. Ezt az elismerést Gauder Áron *Nyócker* című alkotása az eredeti és igényesen megvalósított filmnyelvi világának megtestesítéséért kapta. Ez egy nagy kaland története, a budapesti dzsungel mélyén, a nyolcadik kerületben egy csapat tini, cigányok, magyarok, egy kínai és egy arab arra szövetkezik, hogy a lehető leggyorsabban rengeteg pénzt teremtsen. Pénzre persze mindig szükség van, de nekik vajon mire kell a nagyon sok pénz? A cigány Ricsi és a magyar Julika egymást életre-halálra gyűlölő szüleiket kibékíteni szeretné a földi javakkal, hogy a két szerelmes a gazdagság árnyékában végre egymásra találhasson. Egy ideig megy minden, mint a karikacsapás, a piti nehézfiúk és lányok, valamint a korrupt rendőrök háta mögött a gyerekek azt használják, ami van nekik: az eszüket, a fantáziájukat és az ügyességüket. Túljárnak minden és mindenki eszén. Szegénység, kurvák, stricik, gravitáció, tér és idő nem számít. A lassan összecsiszolódó kölykök egy zseniális ötlet segítségével visszarepülnek az időben, a földtörténet őskorába, és olajat fakasztanak a levadászott mamutokból. A Nyócker alatt hatalmas olajmező képződik, és a gyerekek egyik pillanatról a másikra mesés gazdagságra tesznek szert. Az üzlet beindul! Rambó DVD díszkiadásban, öt csillag sulibüfé, arany Rolex mindegyikük kezén, Színyei-Merse Majálisa rajzórára bevitt feladatként. A szülők természtesen gyanút fognak, de ami ennél még rosszabb, a világ is kezdi sejteni, mi történik. A hirtelen felbukkanó rengeteg olaj zavart okoz a gépezetben, és a nagyhatalmak nyomozásba kezdenek. A Nyócker körül szorul a

hurok. Mi lesz a nagy álomból? Mi lesz a szerelemből? Egy biztos, a Nyócker Nyócker marad, amíg világ a világ. A rajzos animációs film a filmszemlén a hazai és a külföldi közönség tetszését is egyaránt elnyerte.

Érdekes módon a szemle idején vetített alkotások közül a közönségnek Árpa Attila *Argó* című műve tetszett a legjobban, ugyanis ez kapta a legtöbb nézőszavazatot. A zsűri az *Argót* még csak figyelemre se méltatta, tehát egyértelmű, hogy nem találkozott a közönség és a szakértők véleménye. Valóban megmagyarázhatatlan, hogy a nézőknek miért tetszett ez a gengsztertörténet: fekete Versace-öltönyben és csúcstechnológiával felszerelve érkezik Magyarországra egy üzletvezető, akit szakmájában csak Tejesembernek hívnak. Feladata, hogy végrehajtson egy újabb különleges megbízatást, egy titokzatos ókori kincset kell megtalálnia. A rutinmunka hamar élete legnehezebb küldetésévé válik, ám nem számol néhány zavaró tényezővel, például Balogh Tibivel és ex biztonsági őrökből álló csapatával, akik szintén szemet vetnek a felfedezendő kincsre, s ezzel keresztülhúzzák terveit. A kincsvadászatba akaratlanul belecsöppenő diákokat is figyelmen kívül hagyta a Tejesember, akik úgy gondolták, hogy nekik is jár egy kis sikerélmény. A hajsza Budapestről a Balatonparton keresztül egészen a puszta közepéig vezet, ahol hirtelen mindenki szembetalálja magát a másikkal, és jöhet a leszámolás. A közönségnek úgy tűnik, ilyen film kell, vagy olyan, mint Ragályi Elemér *Csudafilm*je, melynek története a Baross téri aluljáróban kezdődik, méghozzá azon csücskében, ahol a metró légárama télen melegít, nyáron pedig hűt. Nikosz, a görög szülők magyarországi leszármazottja óriási vagyont örököl a görögországi rokonoktól, akik felkutatására indulnak, hogy átadhassák neki az egyik szigeten ráhagyott üdülőközpont irányítási jogát. Ő hajléktalanként tengeti életét Budapesten, és meghökken a váratlan csoda folytán, majd elutazik, hogy átvegye a vagyonát. Sok kacagtató jelenetet kínál a film, hiszen a hajléktalan örökös meghívja új szállodájába hajléktalan társait Budapestről, de sajnos a filmkészítők nem éltek a helyzetkomikummal, s nem tudtak kellően sziporkázó mesét teremteni.

A TEMETETLEN HALOTT

Volt a 36. Magyar Filmszemlén két olyan alkotás, amelyet a zsűri szóra sem méltatott, pedig mindkettő színvonalas filmnek bizonyult, s valamilyen elismerést mindenképpen megérdemelt volna. Az egyik Mészáros Márta Kossuth-díjas rendező megrázó filmje Nagy Imre életútjáról, *A temetetlen halott.* A cselekmény a forradalom leverésének pillanatában kezdődik, amikor Nagy Imre és társai a jugoszláv követségen kérnek menedékjogot. Itt a szovjetekkel kiegyező Kádár emberei próbálják meggyőzni Nagy Imrét, hogy álljon át az ő oldalukra, mondjon le miniszterelnöki posztjáról, tagadja meg a forradalmat. De ő és munkatársai erre nem hajlandóak, ezért példátlan módon az oroszok elrabolják őket családtagjaikkal együtt, és egy autóbusszal Romániába hurcolják őket, azért, hogy tökéletesen izolálódjanak a magyar társadalomtól. Nagy Imre soha többé nem láthatja lányát, unokáit, feleségével együtt egy belügyesek által megfigyelt hegyi házba kerül, ahol várja sorsának alakulását. Közben Magyarországon az új, az oroszokkal kiegyező Kádár-kormány képviselői

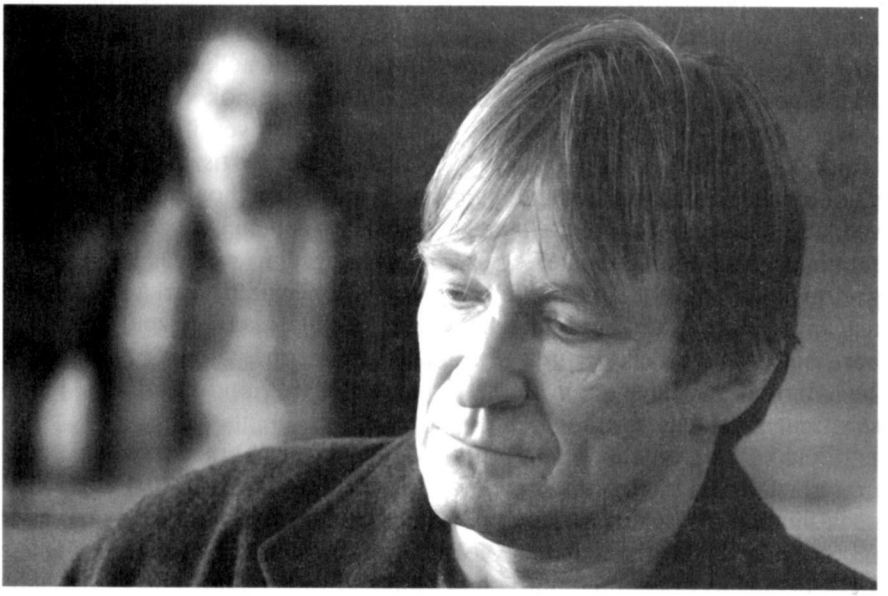

A legjobb első film rendezői díját Mispál Attila érdemelte ki A fény ösvényei című alkotásával: Cseh Annamária Törőcsik Marival és Cserhalmi György (Szabó Zoltán felvételei)

megpróbálnak nyomást gyakorolni rá, hogy lássa be, tévedett, Magyarországon ellenforradalom tört ki, ezért veszélybe került a munkáshatalom, s emiatt Nagy Imrét hibáztatják. Az idős, szívbeteg politikust senki se tudja megingatni, ő eltökéli, hogy a végsőkig kitart a nemzeti forradalom koncepciója mellett. Hogy valamivel eltöltse idejét, a romániai Snagovban kezdi el írni életrajzi könyvét, visszatér gyermek- és ifjúkorára, s számot vet azzal, hogyan is lett azzá, akivé lett. Az önéletrajz ürügyén a film felidézi, milyen volt Nagy Imre szülőföldje, Somogy megye, a dombos, lankás magyar táj, s bemutatja, hogy az 1896-ban született leghíresebb magyar politikus elődei apai részről urasági cselédek, anyai részről középbirtokos parasztok voltak. Így ő a hagyományos paraszti értékrend szellemében nőtt fel, s ez élete végéig elkísérte.

A romániai rabság idején egyszer csak egy fekete autó jelenik meg a snagovi ház előtt, s magyar belügyes különítmény tartóztatja le, kezét megbilincselik, fejére csuklyát húznak, s így szállítják el egy katonai repülőgéppel. Budapestre érve szigorúan izolált magánzárkába kerül, s cellájában közel másfél évet tölt el teljesen egyedül, embertelen körülmények között. A látvány borzasztó: egyszemélyes sötét zárka, az ablaknyílás pléhszerkezettel elzárva, épp csak beszivárog egy kis fény. Nagy Imre szibériai raboskodása idején se tapasztalt ehhez hasonlót. A plafonon egy 25-ös izzó, amely éjjel-nappal ég. A fogolynak a priccs szélén kell ülnie, hogy a leselkedőn az őr mindig láthassa, így ellenőrzik folyton, nehogy öngyilkosságot kövessen el. Ekkor kezdődik élete utolsó, legdrámaibb szakasza, egyszerre tudatosodik benne, hogy minden bezárul előtte, tisztában lesz vele, hogy tulajdonképpen mi vár rá. Elveszik személyes holmijait, többek között a szemüvegét is, ami nélkül nem lát, s nem adnak neki se tollat, se papírt. Az egykori miniszterelnök valóban rab lesz, akivel felmosatják a cellát, a dolgát a büdös kübliben végzi, testét poloskák csípik, s megkezdik a kihallgatását. Ő képzett operatív tisztekkel kénytelen vívni reménytelen harcát, eleinte nem akarja megérteni, hogy mi lesz ellene a vád, de amikor rádöbben, hogy nem politikusként, hanem bűnözőként kezelik, kriminalizálják politikai életét, egyszerűen megtagadja a válaszadást. A kihallgatását ekkor bizonytalan időre felfüggesztik, s neki marad a zárka kilátástalan magánya. Sétát ritkán engedélyeznek neki, havonta csak egyszer, akkor is a börtönudvar e célra elkülönített részén járkálhat, természetesen egyesegyedül. Nagy Imre bezártan, sötét, nyomasztó cellában él 1957 áprilisától 1958 júniusáig, azaz a haláláig.

Ez idő alatt a családja semmit sem tud róla, ők továbbra is romániai száműzetésben élnek, folyamatosan megfigyelés alatt tartják őket, s belügyesek kísérik minden lépésüket. Közben mi a filmen láthatjuk a külvilágot, azt, hogy mi történik Magyarországon, ahol folyik az ország konszolidációja, például az 1957. évi május elsején félmillió ember ünnepli Kádár Jánost. A várost helyreállították, eltüntették a harcok nyomait, az emberek felejtenek, kiegyeznek a hatalommal, csakhogy élhessenek tovább. Ehhez archív anyagokat, korabeli híradófelvételeket használt a rendező, s e bejátszásnak köszönhetően szemtanúi lehetünk Kádár János magatartásának, aki óhatatlanul konfrontálódik a börtönben magányosan küzdő Nagy Imre álláspontjával. Ekkor már újból ki-

hallgatásra viszik a foglyot, de ő továbbra is kitartóan néma marad, készül a perre, kidolgozza a védekezés stratégiáját. Nem az életéért küzd, hanem az utókor számára akarja híven megőrizni álláspontját.

1958. június 9-én Vida Ferenc bíró megnyitja Nagy Imre és társainak tárgyalását. Valamennyi vádlott bűnösnek vallja magát, hiszen ez az egyetlen esély az életben maradásra, de van közöttük egy kivétel, Nagy Imre. Ekkor már nem hasonlít arra a pocakos, joviális bácsikára, aki egykoron volt, akiben az egész ország bízott, s követelte, hogy miniszterelnök legyen. Külsőre teljesen megváltozott, majd húsz kilót fogyott a börtönben, sovány, szikár lett, de elveiben megingathatatlan. Nyíltan megmondja a bíróság előtt: „Én nem vitázni akarok, és nem döntéseket kérek a rám vonatkozó kérdésekben, hanem azt akarom, hogy az álláspontomat rögzítsék le, egyedül csak ezt kérem." De Vida bíró éppen erre nem akar lehetőséget adni, rendre utasítja, hogy majd az utolsó szó jogán fejtheti ki álláspontját. Ennek ellenére a tárgyalás hét napja alatt Nagy Imre folyamatosan érvel, cáfol, hozzászól, pontosít, ragaszkodik ahhoz, hogy a jegyzőkönyvek rögzítsék az utókor számára az igazságot. A film rendezője is ennek köszönheti, hogy kellő dokumentumanyag állt a rendelkezésére, amelynek alapján vissza tudta adni a történteket. A bíróság könyörtelen, Nagy Imrét kötél általi halálra ítéli, amelyet a börtön sétálóudvarán végrehajtanak, s ott is temetik el, jeltelenül. Majd 1961. február 24-én titokban kiásták a koporsót, köré kátránypapírt drótoztak, és átszállították a szomszédos Új köztemető 31-es parcellájába, ahol Borbíró Piroska név alatt a koporsót ismét elásták. Ő kegyelmet nem kért, de abban bízott, hogy az utókor egyszer mindent tisztázni fog. Úgy is történt, Nagy Imrét több mint harminc év után rehabilitálták.

VILÁGSZÁM

Koltai Róbert színészrendező *Világszám* című filmje is kiérdemelt volna valamilyen elismerést a szemlén, de ez elmaradt, pedig igazán érdekes, az '56-os eseményekhez is kapcsolódó történetet dolgozott fel, amelyben a két főszereplő, Gáspár Sándor és Koltai Róbert sziporkázott. A film sztorija: Somló bohócnak ikrei születnek egy vándorcirkuszban, az 1900-as évek elején. A gyerekek apjuk mesterségét követve, népszerű cirkuszművészekké válnak, s a porondon hol bohócként, hol artistaként, de ha kell, illuzionistaként mutatkoznak be. Sorsdöntő pillanat az életükben: az ötvenes évek első felében a Nagycirkusz ünnepi előadásán megjelenik maga Rákosi Mátyás is. Ekkor egy merész tréfájuk balul sül el, rézmozsárban összetörik Rákosi karóráját, éppen azt, amelyet a nagy Sztálin elvtárstól kapott ajándékba, s akármennyire igyekeznek, nem tudják visszavarázsolni a nagy becsben tartott órát. Bár a történtekért Naftalin, a szertelen bohóc (Koltai Róbert) a felelős, mégis Dodó, a kimértebb, megfontoltabb bohóc (Gáspár Sándor) bűnhődik az elkövetett tettért. Börtönbe kerül, s az ikertestvérek évekre elszakadnak egymástól.

1956. október 23-án Naftalin, aki egy vidéki színházban kellékesként dolgozik, akarva-akaratlanul a forradalom szította események központi figurájává válik. Ő mondja a leglelkesítőbb beszédet a színház előtt, az éljenzők a vál-

lukra veszik, s másnap elindul a fővárosba, hogy kiszabadítsa ikerbátyját. Útközben találkozik egy lánnyal, Pipitérrel, aki szintén Budapestre igyekszik, így együtt folytatják tovább az utat, s számos kalandba keveredenek, majd különös, érzékeny kapcsolat szövődik kettőjük között. A legérdekesebb epizód, amikor kirgíz tankosokkal találkoznak össze, akik oroszul egyre azt kérdezik tőlük, messze van-e még Szuez? Erre Naftalin leleményesen vállalkozik rá, hogy elvezeti az orosz katonákat úticéljukhoz, Szuezhez, s azt feleli nekik, jöjjenek vele, majd ő mutatja az irányt, itt van mindjárt Cegléd, majd Szolnok, és következik a végállomás: Szuez. E trükknek köszönhetően célhoz ér, tankkal tör be a börtönbe, kiszabadítja Dodót, s mindkettőjüknek megadatik a lehetőség, hogy a boldogulás útjára térjenek. Az '56-os események után elhagyják az országot. A válaszút elé kerülő testvérpár felteszi a kérdést: vágjanak-e neki együtt az ismeretlennek, vagy maradjanak továbbra is Magyarországon, ahol éppúgy bizonytalan a további sorsuk és boldogulásuk, mint annak előtte volt.

A sok humorral dúsított, lírai történet az ikerpár élete sorsán keresztül mindenkori alternatívát vet fel: rabok legyünk, vagy szabadok? Maradjunk-e hűségesek apáink eszméihez, vagy hagyjuk megtörténni az életünket anélkül, hogy annak alakulásába tevékenyen beleszólnánk? Miként válaszoljunk azokra a kihívásokra, amelyeket egyéni sorsunkba újra és újra beleszólva maga a *történelem* állít elénk?